

За допомогою системно-синергетичного підходу до побудови відкритої особистісно орієнтованої п'ятифакторної діяльничої моделі комплексного реабілітування згаданим автором також запропоновано універсальну структурну схему комплексного корекційно-реабілітаційного процесу, який включає 16 базових елементів, таких як: реабілітовуваний; реабілітолог, цілі, зміст, методи і технології, засоби, організаційні форми реабілітування; реабілітаційна діагностика; результати реабілітаційного процесу; батьки, родичі, близькі реабілітованого; підсистема реабілітаційного менеджменту; інформаційно-наукова підсистема; нормативно-правова підсистема; фінансово-економічна підсистема; підсистема управління зовнішніми зв'язками; середовищна підсистема [6]. Задля досягнення мети цілісності та комплексності у нашій методиці формування готовності підлітків із дитячим церебральним паралічем до використання ІКТ застосовуються ці фактори та елементи корекційно-реабілітаційного впливу на учня.

Крім того, відповідно до [6] універсальний варіант кібернетичного змістовно-цільового моделювання нашого корекційно-реабілітаційного процесу передбачає виділення таких основних компонентів процесу формування готовності суб'єкта операторських дій у користуванні ІКТ як цільовий, змістовний, діяльничий, результативний, а також кібернетичний контрольний елемент.

Таким чином, наші підходи до моделювання готовності підлітків із ДЦП до використання ІКТ дозволять сформулювати та застосувати практичну корекційно-реабілітаційну методику психофізіологічної, операційно-пізнавальної, культурно-аксеологічної та соціальної підготовки підлітків із ДЦП до застосування інформаційних та комп'ютерних технологій у всіх сферах життєдіяльності сучасної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Климов Е.А. Психология профессионала. — М.: Из-во «Ин-т практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996. —400 с.
2. Морська Л.І. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; 13.00.02 / Л.І. Морська; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль.- 2008. - 40 с.
3. Моцик Р.В. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів використовувати персональний комп'ютер як засіб навчальної діяльності: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.04 / Р.В. Моцик; Ін-т вищ. освіти АПН України. - К., 2009. — 22 с.
4. Тарасун В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування (нейропсихологічний супровід). Монографія. — К.: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова. — 2008. — 299 с.
5. Шевцов А.Г. Інформаційні технології як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими функціями здоров'я // Актуальні проблеми виховання та навчання людей з особливими потребами: Зб. наук. праць / За заг. ред. П.М.Таланчука, Г.В.Онкович. — К.: Ун-т „Україна”, 2000. — С. 258–265.
6. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології: [монографія] / А.Г. Шевцов. — К.: „МП Леся”, 2009. — 484 с.

УДК 376.36:371.315.7

КОМП'ЮТЕРНА СИСТЕМА ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Шеремет М.К.

доктор педагогічних наук, професор

Качуровська О.Б.

кандидат педагогічних наук, доцент

Інститут корекційної педагогіки та психології

НПУ імені М.П.Драгоманова

Рассматриваются возможности тестового контроля в обеспечении оптимизации учебного процесса как эффективного средства активизации учебной деятельности студентов.

The article considers possibilities of test control in educational process optimization as an effective tool of activation students education process.

Ключові слова: комп'ютерна система тестового контролю, комп'ютерні технології, програмно-педагогічне забезпечення.

Ключевые слова: компьютерная система тестового контроля, компьютерные технологии, программно-педагогическое обеспечение.

Підвищення якості навчання студентів безпосередньо пов'язане зі створенням і послідовним використанням системи тестового контролю засвоєння знань. Зазначена проблема набуває особливої актуальності в наш час, коли здійснюються суттєві кроки у напрямі інтеграції української системи вищої освіти до європейської університетської спільноти, набувають розповсюдження і підтримки ідеї так званого "Болонського процесу".

Разом з використанням традиційних форм і засобів контролю знань доцільним виявляється проведення комп'ютерного тестування студентів і підготовка майбутніх учителів до організації даної форми контролю результатів навчання. Згадані проблеми зажди знаходилися у центрі уваги вітчизняних науковців і викладачів, зокрема, у педагогічних вищих закладах освіти, специфіка діяльності яких вимагала першочергового введення тестування майбутніх учителів на теренах України у порівнянні з іншими спеціалістами.

Враховуючи важливість використання тестування у навчальному процесі загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, вивченню організації тестування приділялась значна увага в дослідженнях педагогів, психологів, методистів.

Психологічні основи тестування було закладено у працях М. Берштейна, В. Беспалько, С. Воскерч'яна, Т. Ільїної, Н. Тализіної, А. Анастасії, С. Урбіної, П. Клайна та ін.

Педагогічні основи тестування досліджено у працях В.С. Аванесова, Ю.М. Богачкова, Я.С. Бродського, І.Є. Булах, А.Н. Землякова, О.Ф. Кабардіна, С.К. Кожухова, С.Ю. Курганова, О.І. Ляшенко, А.Н. Майорова, О.С. Масалітіної, Т. В. Солодкої, К. Інгенкампа, Дж. Равена та ін.

В дослідженнях цих вчених вивчено питання теорії педагогічних тестів, композиції і форми тестових завдань, розроблено процедури проведення тестування, алгоритми обробки результатів тестування та їх інтерпретації. Але ці дослідження, в першу чергу, стосувались впровадження та використання тестування в загальноосвітніх навчальних закладах. Використання тестування в вищих навчальних закладах досліджено значно менше.

Є значна кількість тестів, розробники яких спиралися на своє емпіричне розуміння поняття тесту, але не завжди запропоновані матеріали задовольняють вимогам до педагогічних тестів. Тому важливим є уточнення педагогічних вимог до створення тестів для контролю навчальних досягнень студентів педагогічних вищих навчальних закладів.

Оскільки тестовий контроль є однією з форм контролю навчальних досягнень студентів, то при організації тестового контролю необхідно враховувати загальні вимоги до організації контролю навчальних досягнень. Аналіз робіт В.І. Лозової [4], Г.В. Троцько [4], В.І. Євдокимова [6], І.А. Дремової [2], З.І. Слєпкань [7], Ю.С. Філатової та ін. дозволяє виділити наступні вимоги до контролю навчальних досягнень студентів.

Тестовий контроль має бути:

- індивідуальним, що передбачає перевірку, оцінку, облік і корекцію власних результатів навчання кожного студента;
- систематичним, що передбачає регулярний контроль просування кожного студента у навчанні (за тему, семестр, рік);
- об'єктивним, що передбачає виключення суб'єктивних, помилкових суджень і висновків викладача, які ґрунтуються на недостатньому вивченні студентів або упередженому ставленні до них та пом'якшенні впливу соціальних, особистісних та емоційних факторів, які супроводжують процес оцінювання;
- прозорим, що передбачає ознайомлення студентів з критеріями оцінювання напередодні вивчення навчальної теми;
- валідним, що передбачає відповідність пропонованих тестових завдань тому, що передбачається перевіряти;
- всебічним, що передбачає контроль знань теоретичних положень, предметних та загальних умінь та навичок, інтелектуального й загально-психічного розвитку студентів, виявлення їхніх нахилів і здібностей;
- диференційованим, що передбачає як перевірку навчальних досягнень студентів на різних рівнях засвоєння навчального матеріалу, так і врахування індивідуальних особливостей студента;
- надійним, тобто одержані результати тестового контролю повинні корелювати з результатами повторних вимірювань;
- точним, тобто мати мінімальну похибку у вимірюванні даним тестом;
- різноманітним за формами проведення, що передбачає можливість комбінувати тестові завдання різних типів залежно від поставленої мети контролю.

Розглянемо основні типи тестових завдань, що використовуються для найкращого моделювання діалогу "викладач-студент":

1. Завдання з простим вибором одноелементних відповідей використовуються для перевірки вміння правильно відтворювати набуті знання. Завдання складається з двох частин: у першій якомога стисло і чітко, без двозначності формулюється запитання, а в другій — пропонується на вибір декілька відповідей, одна з яких є правильною. Варіанти відповідей мають бути не абсурдними, близькими до істинної відповіді, відрізнятися одне від одного повнотою, точністю. Для того, щоб вибрати правильну відповідь, учень або студент мають проаналізувати усі відповіді, що пропонуються.

2. Завдання з простим вибором багатоелементних відповідей використовуються для перевірки вміння характеризувати або знаходити спільне в явищах, які вивчаються. На відміну від попередніх завдань тут пропонується сформулювати правильну відповідь з декількох часткових відповідей.

3. Завдання з перехресним вибором одноелементних відповідей використовуються для перевірки вміння вільно орієнтуватися в групі схожих понять, процесів, явищ. У даному випадку завдання містять кілька запитань і стільки ж відповідей, розташованих у двох колонках таблиці. Необхідно для кожного завдання, розміщеного ліворуч, вибрати однозначну відповідь з правої колонки таблиці.

4. Завдання з перехресним вибором багатоелементних відповідей використовується для перевірки уміння узагальнювати, виділяти, застосовувати знання при розв'язанні конкретних практичних завдань. Кожному запитанню, що подане у першій частині (ліворуч) може відповідати кілька відповідей з другої частини (праворуч).

5. Завдання з поетапним вибором відповіді використовуються для перевірки вміння аналізувати і синтезувати факти, процеси, явища визначати послідовність подій. Відповіді можуть бути одноелементними або багатоелементними.

6. Завдання з альтернативними відповідями використовуються для перевірки вміння зробити правильний вибір або прийняти рішення у згорнутій, скороченій формі. Можливі альтернативи типу "так - ні", "1 — 0", "змінний - постійний" тощо.

7. Завдання на заповнення пропусків застосовуються для перевірки чіткого, однозначного розуміння явищ, процесів, понять. У цих завданнях пропускаються ключові слова або символи, які необхідно вставити самостійно, або обрати з декількох запропонованих.

8. Завдання на конструювання правильної відповіді використовуються для перевірки знань і умінь розуміти сутність окремих понять, явищ, процесів, уміння вирішувати різні практичні завдання. У цих завданнях вимагається самостійно, без підказки сформулювати відповідь. Такого роду завдання використовуються лише тоді, коли відповідь може бути сформульованою однозначно у формі слова, букви, знака, цифри, схеми тощо.

Перелічені види тестових завдань можуть бути дещо зміненими за рахунок унаочнення, тобто використання графічної форми подання інформації. Можливе створення завдання на базі будь-якого рисунка, схеми, графіка, таблиці тощо. Наприклад, подано схему основних блоків персонального комп'ютера, які пронумеровано. Необхідно дати відповіді, яким цифрам відповідають правильні назви блоків комп'ютера.

З появою комп'ютерних систем тестового контролю знань, викладач має можливість опитати усіх студентів по усьому матеріалу в однакових умовах за однаковою шкалою оцінок, що підвищує об'єктивність контролю знань у порівнянні з традиційними методами, а використання комп'ютерних засобів підвищує загальний педагогічний рівень.

Існує багато програм, призначених для створення тестів, проведення тестування та опрацювання його результатів. Для створення екранних форм питань, відповідей та результату тестування використовується програмне забезпечення загального призначення: Microsoft Excell, Microsoft Access, Microsoft Word, Power Point та ін. Найдосконалішим пакетом на території СНД, створеним для цих цілей, визнаний пакет програм SunRav Test Office Pro [8]. Цей пакет презентований фірмою-розробником для ІКПП та успішно використовується для створення тестових завдань з курсу «Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання».

Пакет містить: **tMaker** – програму для створення тестів; **tTester** – програму для проведення тестування; **tAdmin** – програму для адміністрування користувачів та опрацювання результатів тестування. Програма для створення тестів tMaker дозволяє легко створювати тести з будь-яких навчальних дисциплін, тести для вузькопрофесійного тестування тощо. У тестах можна використовувати різноманітні шрифти, формули, схеми, таблиці, аудіо- та відеофайли, HTML документи. Завдання і варіанти відповіді можна повноцінно форматувати: змінювати шрифти, вирівнювання, абзаци, використовувати верхні та нижні індекси тощо. Головне вікно програми tMaker показано на рис. 1.

Створення тестів безпосередньо у tMaker значно зручніше, ніж у текстовому редакторі. У разі використання форматування тексту, рисунків та об'єктів цей спосіб стає єдиною можливістю. *Налагодження тесту* полягає у виборі певних параметрів та введенні певних значень.

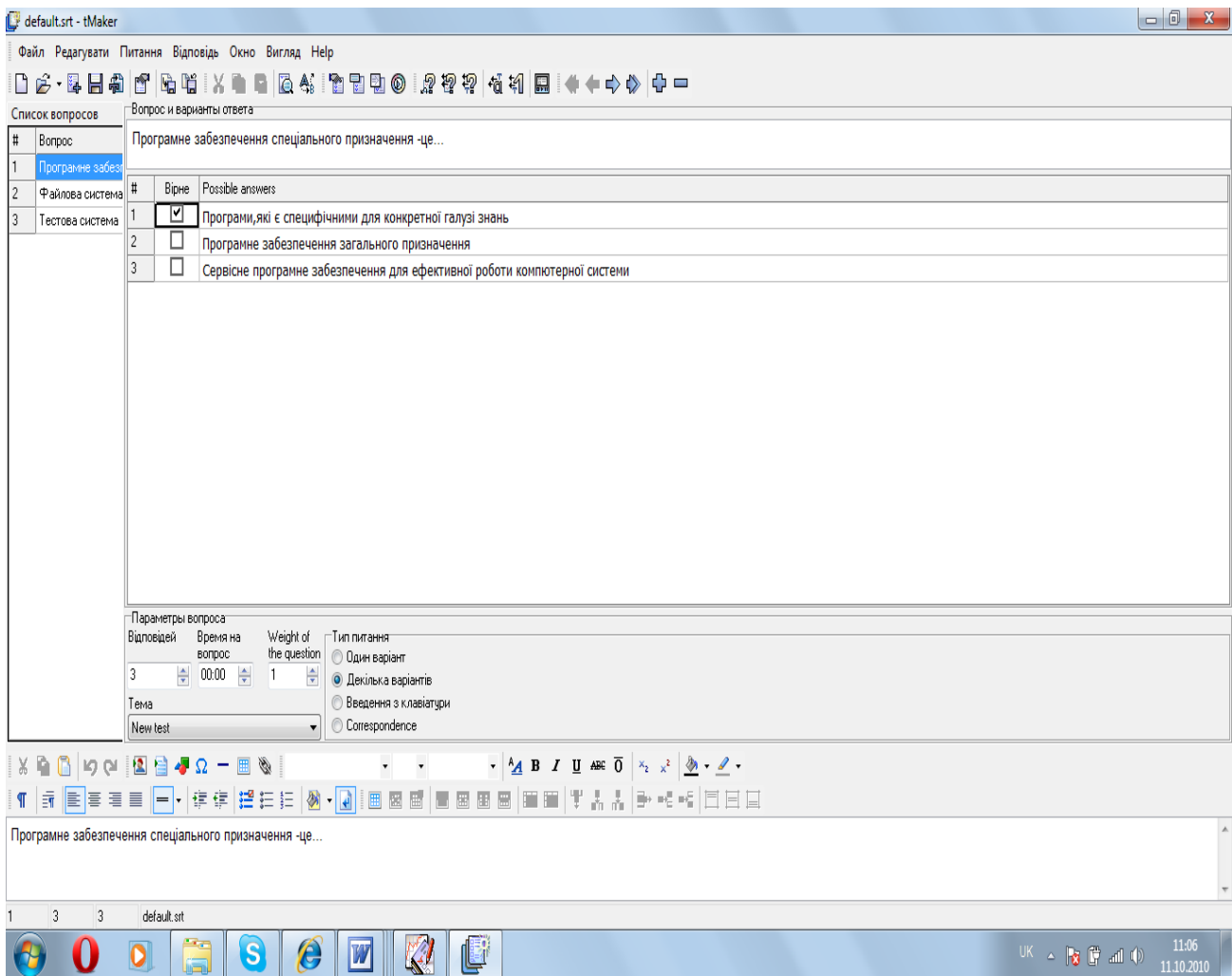

Рис. 1. Головне вікно програми tMaker

Система паролів, доступ до яких має лише викладач, захищає інформацію на різних рівнях. Стандартні програмні оболонки, комп'ютерні апаратні засоби та інтерфейси, які не вимагають занадто великої швидкодії та великої кількості оперативної пам'яті, уможливають широке застосування системи у педагогічній практиці з будь-якої навчальної дисципліни без жорстких вимог до обладнання. Наведена комп'ютерна система тестування може бути використана як фахівцями, так і неспеціалістами у галузі комп'ютерних технологій; дає достатньо об'єктивні дані щодо контролю якості знань студентів; є більш гнучкою та не ставить надлишкових вимог до програмно-апаратних засобів.

Використання комп'ютерних технологій значно скорочує час проведення контролю якості знань з навчальної дисципліни (у декілька разів); знижується навантаження на викладача; підвищується ступінь об'єктивності оцінювання знань; робота з тестовою програмою є тренажером для повторення навчального матеріалу; на базі результатів тестування викладач може аналізувати процес навчання по конкретній темі, зробити своєчасне корегування темпів, акцентів та методики викладання, дослідити динаміку сприймання матеріалу. Розвиток інформаційних технологій у поєднанні з новими програмно-педагогічними засобами дозволяє перейти до подальшого створення і практичного застосування сучасних систем адаптивного навчання і комп'ютерних систем тестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий. – 3-е изд. – М.: Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Дремова І.А. Контроль знань учнів з алгебри в основній школі: Дисс. канд. пед. наук: 13.00.02. – Київ, 2003. – 211 с.
3. Ландсман В.А. Застосування зовнішнього стандартизованого тестування в умовах України: Дисс.канд.пед.наук: 13.00.01. – Харків, 1999. – 212 с.

4. Лозова В.І., Троцько А.В. Теоретичні основи виховання і навчання (навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів). – Харків, 1997. – 338 с.
5. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. (Как выбирать, создавать и использовать тесты для целей образования). – М., 2000. – 352 с.
6. Педагогічна технологія: [Посібник] / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Харків: Основа, 1995. – 105 с.
7. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2005. – 239 с.
8. *SunRav Test Office Pro*. Справка по работе с программой. – Электронная версия. – SunRav.–2002.

УДК: 376.36

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ЦЕРЕБРАЛЬНО-ОРГАНІЧНОГО ҐЕНЕЗУ

Шеремет М.К.

доктор педагогічних наук, професор

Коломієць Ю.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Інститут корекційної педагогіки та психології

НПУ імені М.П.Драгоманова

У статті представлено короткий огляд основних понять нейропсихології дитячого віку та нейропсихологічних досліджень дітей з порушеннями мовлення церебрально-органічного ґенезу.

В статтє представлен краткий обзор основных понятий нейропсихологии детского возраста и нейропсихологических исследований детей с нарушениями речи церебрально-органического генеза.

In article the short review of the basic concepts of a neuropsychology of children's age and neuropsychological researches of children with with speech disorders is presented.

Ключові слова: нейропсихологія віку дитячого, нейропсихологічна діагностика, загальне недорозвинення мовлення, діти з порушеннями мови, вищі кіркові функції, міжпівкульна асиметрія, психічні процеси.

Ключевые слова: нейропсихология детского возраста, нейропсихологическая диагностика, общее недоразвитие речи, дети с нарушениями речи, высшие корковые функции, межполушарная асимметрия, психические процессы.

Key words: children's with speech disorders, neuropsychology of childhood, child neuropsychology neuropsychological diagnostics, general underdevelopment of speech, higher cortical function, hemispheric asymmetry, mental processes.

Одним з варіантів порушення мовленнєвого розвитку є загальне недорозвинення мовлення церебрально-органічного ґенезу. Як свідчать дослідження Н. С. Жукової, Т. Б. Філічевої та ін., це ускладнений варіант загального недорозвинення мовлення, де має місце дизонтогенетично-енцефалопатичний симптомокомплекс порушень, що проявляється не лише у порушеннях різних сторін мовлення, а й у недостатності таких психічних процесів, як пам'ять, увага, мислення та ін.

Питаннями дослідження стану мовленнєвого та психічного розвитку дітей із ЗНМ покликані займатися такі науки, як логопедія, логопсихологія та нейропсихологія.

Нейропсихологія відносно молода наука, визначається як така, що склалася на межі декількох дисциплін – психології, медицини (неврології, нейрохірургії), фізіології та спрямована на вивчення мозкових механізмів вищих психічних функцій при локальних ураженнях головного мозку.

Як уже відомо, її науковим підґрунтям стали праці таких видатних дослідників як Л.С. Виготський, О.Р. Лурія, І.М. Сеченов, І.П. Павлов, Ж.М. Глозман, Т.В. Ахутіна, Л.С. Цветкова, Є.Д. Хомська та ін., де було висвітлено фундаментальні теоретичні положення про системну динамічну локалізацію вищих психічних функцій; синдромний аналіз порушень вищих психічних функцій; лурієвські методи синдромного аналізу; опис нейропсихологічних синдромів та ін.

Спираючись на таку вагому теоретико-методологічну базу, сучасна нейропсихологія виокремлює такі напрямлення як клінічне, реабілітаційне, експериментальне та психофізіологічне, які об'єднані спільною метою, яка полягає у вивченні мозкових механізмів вищих психічних функцій людини.

За ініціативою О.Р.Лурія, у 70-х роках минулого століття, зусиллями таких науковців, як Є.Г. Симерницька, Л.С. Цветкова, Н.К. Корсакова, Ю.В. Мікадзе, О.Ю. Балашова, А.В. Семенович, Б.О. Архіпов та